

LANDSBYGDS- UTVECKLING IRL NORR.

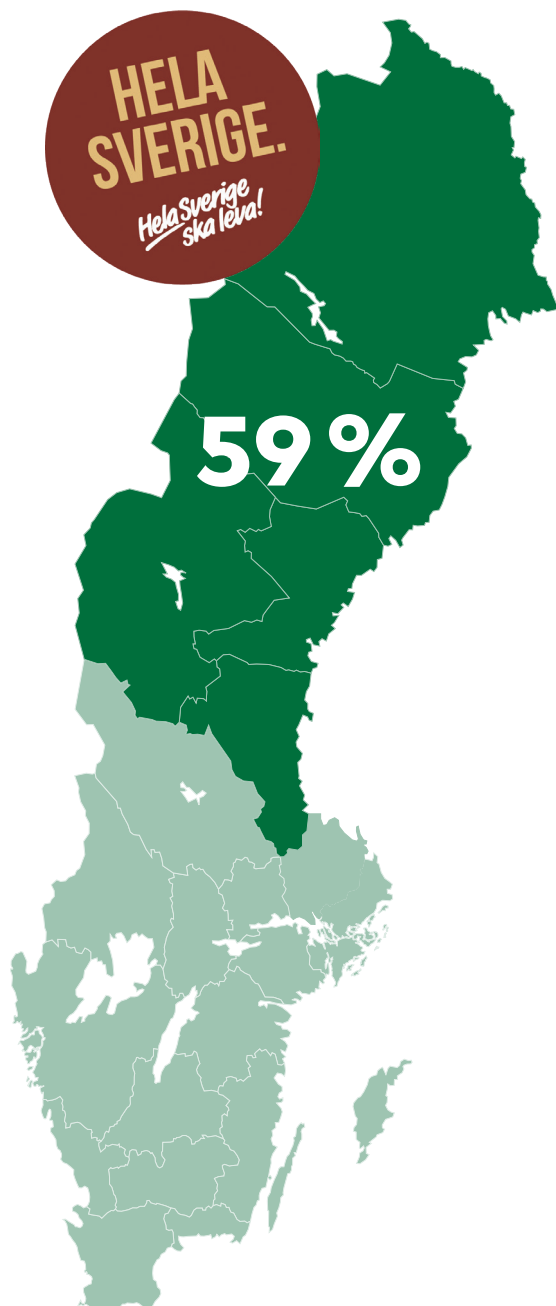
GODA EXEMPEL FRÅN DE 5 NORDLIGASTE LÄNEN.

*”Norrländ en
bra bit av Sverige*

LANDSBYGDSUTVECKLING IRL NORR.

Det här är en skrift som länsavdelningarna inom Hela Sverige ska leva i Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten, vilka ingår i nätverket Halva Sverige, samt Norrlandsförbundet tagit fram med spännande exempel på landsbygdsutveckling i vår landsända.

INNEHÅLL

GÄVLEBORG

- 3. I med och motvind
- 4. Metod för hållbara utvecklingsplaner
- 6. Gävle kommun satsar på ytterområdena

VÄSTERNORRLAND

- 7. Dockstaskolan växer i bordtennisclubbens lokaler
- 8. Automaten i Tynderö
- 10. En blomstrande bygd där befolkningen ökar

VÄSTERBOTTEN

- 11. Lyckat kulinariskt projekt i Lappland
- 12. Föreningen där alla hjälper till med allt
- 14. Utmärkelse gick till galen idé i Stöcke

NORRBOTTEN

- 15. Norrbotten "Top of Europe"
- 16. Nyskapande digitala lösningar på landsbygden i Norrbotten
- 18. Bygga och bo i Femkanten

NORRLANDSFÖRBUNDET

- 19. Vi flytt in' och Lars guidar till möjligheter i byarna
- 20. Caroline använder kraften i sociala medier
- 21. Duved är modell för framtidens samhälle
- 22. Projekt Kaxås räddade byskolan och Visioner i norr samlade idéer för sex kommuner
- 23. Om oss
- 24. Kontakter i norr

Utgivare: Nätverket Halva Sverige och Norrlandsförbundet
Redaktör: Lars Westerlund
Form: Jonas Lundqvist Information
Tryck: Tryckeri City, Umeå, maj 2022
ISBN 978-91-527-3534-3

I MED OCH MOTVIND.

En plats där lokalsamhälle och vindparker möts i Gävleborgs län.

Vindkraften blir mer och mer aktuell i Sverige. Många är de frågor som söker svar. Projektet I Med och Motvind erbjuder ett neutralt mötesforum för bygderna, vindprojektören och det offentliga. En neutral dialog i tidigt skede undviker missförstånd och låsningar.

Bakgrunden till projektet är att vindkraften blir mer och mer aktuell för våra bygder, inte minst i Hälsingland och Gästrikland. Motstående intressen, miljö och klimatpåverkan, arbetstillfällena, uttag av naturresurser, olika åsikter och många olika aktörer gör det svårt för enskilda boende och föreningar att hänga med och ha delaktighet på riktigt. Projektet I Med och Motvind är finansierat av Energimyndigheten. X-ing Gävleborg är projektägare och en neutral part kring frågor som berör vindkraftsparksetableringar.

I projektet har vi god hjälp av lokala utvecklingsplaner, som kan tas fram under X-ing Gävleborgs guidning i Metoden FMP (se nästa sida). Planerna ger bygderna möjlighet att presentera en strukturerad bild av vad de tycker och vill angående sin bygds framtid. Det hjälper vindprojektörer och kommunen att ta hänsyn till de lokala förutsättningarna.

Foto: Helena Näsliund, X-ing Gävleborg

Energimyndigheten har beviljat projektpengar för att X-ing under två år ska vara en neutral resurs gällande energi och vindbruk i Gävleborgs län. Vi vill bland annat skapa mötesforum med bygderna, vindprojektören, kommunen och lokala företag. Arbetet i projektet utgår från behov, tar fram fakta, erbjuder diskussionsstöd eller att bara vara någon att bolla saker med. Projektet september 2020 till december 2022.

Jenny Breslin, projektledare, X-ing Gävleborg

METOD FÖR HÅLLBARA UTVECKLINGSPLANER.

Metoden FMP har växt fram genom Leaderprojektet Förädlingsmackapären. Projektet avslutas under 2023 då Metoden FMP finns tillgänglig för andra att använda sig av.

Från ett traditionellt upplägg är Metoden FMP idag en samlad metod för att ta fram långsiktiga och hållbara lokala utvecklingsplaner. Den innehåller grundstenarna Bygden/Orten, Lokalekonomisk analys och Agenda 2030. Arbetet sker i ett inspirerande och kreativt sammanhang där allas lokalkännedom, engagemang och delaktighet är viktigt för ett bra resultat. Människornas kunskap om sin egen bygd liksom idéer och visioner för framtiden är det som bär hela processen. Resultatet samlas i olika utvecklingsområden och dokumenteras i bygdens egen lokala utvecklingsplan, se nivå 1 och 2 i bilden. Utvecklingsområdena kan i nästa steg bli konkreta genomförandeprojekt (nivå 3) som ger positiva effekter för bygden (nivå 4).

Med en lokal utvecklingsplan får bygden en möjlighet att bidra till det kommunala och regionala planberedningsarbetet. I förläng-

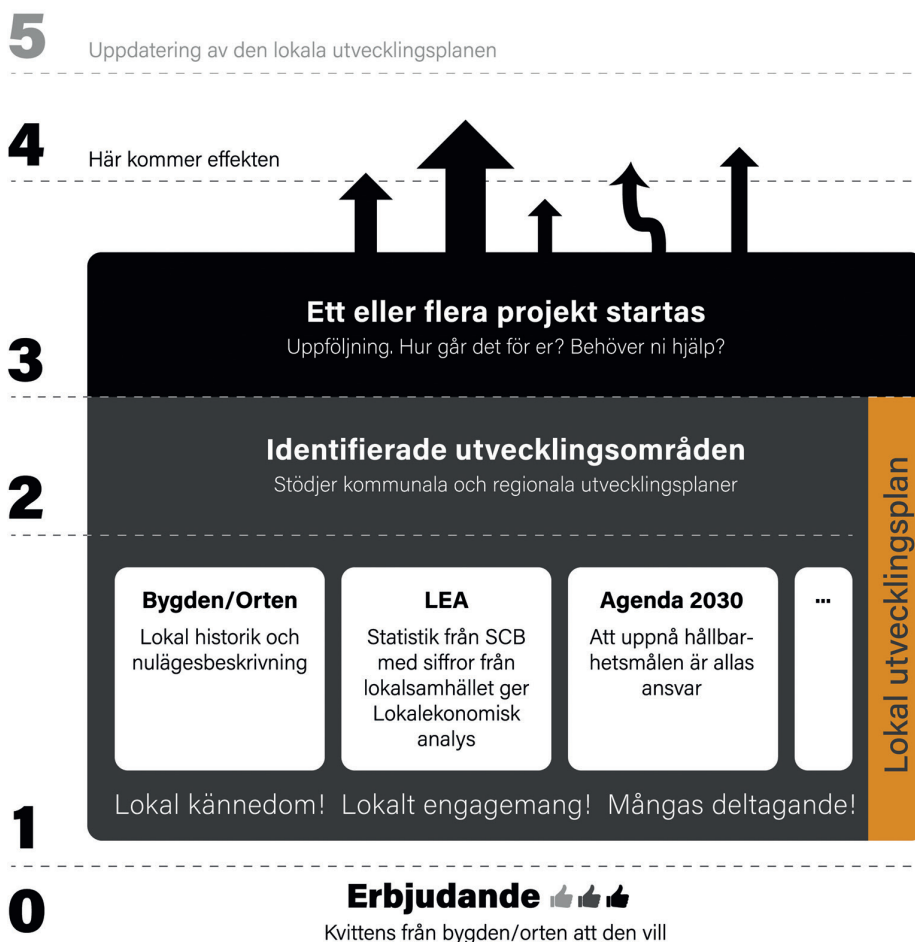
ningen skapas för kommun och region möjlighet till genuin medborgardialog. Erfarenheten visar att vid vindkraftsetablering är lokala utvecklingsplaner ett uppskattat underlag för vindprojektörerna. Hudiksvalls kommun är ett exempel där man i sin landsbygdsstrategi

har skrivit in Lokal utvecklingsplan och Lokalekonomisk analys som ”Strategiska lokala dokument som ska beaktas i ärendeprocesser inför beslut”.

”Med en lokal utvecklingsplan får bygden en möjlighet att bidra till det kommunala och regionala planberedningsarbetet.”

Helena Näslund, projektledare, X-ing Gävleborg

Metoden FMP -- en samlad metod att ta fram långsiktiga och hållbara lokala utvecklingsplaner.

GÄVLE KOMMUN SATSAR PÅ YTTEROMRÅDENA.

Hösten 2016 beslutade Gävle kommun att avsätta 5 miljoner per år till utvecklingsinsatser i kommunens ytterområden.

Erika Engvall Stefansson och Gunnar Hållén vid pumptrackbanan i Hedesunda. Foto: Jörgen Svendsen

Inledningsvis fokuserades arbetet på Hamrångebygden, Hedesunda och Forsbacka. Syftet med satsningen är att stimulera lokal utveckling, skapa framtidstro och bygga förtroende. Invånarnas idéer och engagemang ska vara vägledande i arbetet.

Utvecklingsarbetet baseras på några grundläggande principer:

ENGAGEMANG – Att väcka och belöna ett lokalt engagemang.

UTIFRÅNPERSPEKTIV – Att invånarna ska involveras och ha inflytande.

BRED UPPSLUTNING – Att hela samhället ska ges möjlighet att engagera sig.

ENKELHET – Att det ska vara enkelt att ansöka, besluta och realisera insatser.

MÖJLIGGÖRA – Att fokusera på att möjliggöra investeringar, inköp av material, nya mötesplatser och relationsbyggande med mera.

NYTÄNK – Att göra något nytt, inte underhålla något befintligt.

PLANERAT – Att invånarna ska arbeta fram lokala utvecklingsplaner för respektive område.

Kommunen samarbetar med Hela Sverige ska leva X-ing Gävleborg som guidar de lokala grupperna i att ta fram lokala utvecklingsplaner genom Metoden FMP.

En kommunanställd utvecklingsledare leder Ytterområdessatsningen, driver strategiska utvecklingsfrågor och handlägger inkomna ärenden. En politisk styrgrupp fattar beslut om hur medlen ska användas. Arbetet har varit lyckosamt och gett god utväxling för små insatser. På fem år har 240 projekt och utvecklingsinsatser genomförts.

Erika Engvall Stefansson, landsbygdsutvecklare, Gävle kommun

DOCKSTASKOLAN VÄXER I BORDTENNISKLUBBENS LOKALER.

Insatsen stärker den framtidstro som kännetecknar bygden.

2004 beslutade kommunen att lägga ner skolan i Docksta på grund av vikande elevunderlag. Efter protester från föräldrar och personal erbjöds möjligheten att köpa skolan om bygden kunde hitta en intresserad köpare. Föräldrar tog då kontakt med Docksta Bordtennisklubb för att förmå dem att köpa skolan mot att kommunen kunde hyra skollokaler under en femårsperiod.

Klubben köpte skolbyggnaderna 2005 samtidigt som de med ideella insatser byggde om delar av skolan för att få plats med förskolan. Kommunen hyrde lokalerna under sju år innan de åter beslutade sig för att lägga ner skolan. Då bildades föreningen Docksta friskola ekonomisk förening, som godkändes av Skolinspektionen 2012. Skolan hade under denna period ökat från 32 till 48 elever.

För två år sedan saknades det platser i förskolan och friskolan hade växt till 56 elever. Kommunen tog då kontakt med bordtennisklubben för att undersöka möjligheten att hyra lokaler i föreningens kanslibyggnad. Efter ett initiativ från skolans personal aktualiserades en utbyggnad av den befintliga skolan och förskolan. Samrådet med kommunen och friskolan ledde till att båda parter tecknade ett tioårigt avtal med klubben som 2020 byggde ut skolan. Bordtennisklubben var byggherre och samarbetade med de lokala företag som finns i bygden. Klubbens byggkostnad blev drygt sju miljoner kronor.

Denna insats har ytterligare stärkt den framtidstro som kännetecknar bygden.

*Hans-Erik Näslund, ordförande,
Hela Sverige ska leva Västernorrland*

AUTOMATEN I TYNDERÖ.

Obemannad butik med 1000 artiklar.

Den 22 december 2021 firades det igen i Tynderöbygden, i Timrå kommun, Medelpad, med sina 753 fast- och cirka 4 000 fritidsboende. De hade tidigare firat att bli årets utvecklingsbygd i Sverige, men nu öppnade också AutoMaten.

Många stod i kö för att lära sig handla i denna obemannade franchisebutik. Man legitimerar sig genom BankID, efter 10 sekunder öppnas dörren till 48 kvadratmeter, med cirka 1 000 olika artiklar, man plockar det man vill handla, scannar in varorna i kassan, betalar med kort och promenerar hem. AutoMaten är öppen 05–23. Eftersom butiken inte har någon personal kan priserna hållas på en god nivå, jämförbara med närbutiker från andra större kedjor.

Följande avdelningar finns i butiken:

- BRÖDAVDELNING
- FRUKT OCH GRÖNT
- MEJERI OCH CHARK
- MATLAGNING OCH BAK
- CHIPS OCH GODIS
- HUSGERÅD
- FRUKOST
- FRYS

AutoMaten säljer också lokala produkter, till exempel köttfärs från Skäggsta gård eller nygjorda semlor från Färjas Brygga.

”...man plockar det man vill handla, scannar in varorna i kassan, betalar med kort och promenerar hem.

Säkerheten i butiken genereras av övervakningskameror tillsammans med BankID i entrén. Både under och utanför öppettider är butiken larmad och skyddad mot att obehöriga tränger sig in.

Butiken har idag mycket litet svinn.

Bakom butiken står Cecilia Reinersta, som när hon flyttade hit, ville testa att starta butik, sökte och fick stöd genom Tillväxtverket, byggde och öppnade franchisekonceptet AutoMaten.

*Märta Högstedt, ledamot,
Hela Sverige ska leva Västernorrland*

EN BLOMSTRANDE BYGD DÄR BEFOLKNINGEN ÖKAR.

Korades till Årets by i Sollefteå kommun.

De senaste åren har Lungsjöbygden börjat blomstra. I skogarna runt bygden har flera vindkraftparker byggts och det har bland annat inneburit att man fått bredband via fiber till byarna, mobiltäckningen har förbättrats och vägarna har rustats upp. Flera nya företag har startats och de befintliga företagen i byarna har fått fler uppdrag.

Lungsjöbygden består av de sex byarna Lungsjön, Hocksjön, Rensjön, Myrdalen, Västvattnet och Tersjö utanför Ramsele i nordvästra hörnet av Sollefteå kommun.

Navet i Lungsjöbygden är Lungsjöns Fritidsför-
ening som driver Lägggården i den före detta
skolan mitt i byn Lungsjön. Den gamla skolan
har tack vare den så kallade ”vindkraftpengen”

från vindkraftparkerna kunnat rustas upp för
flera miljoner kronor och används idag såväl
som vandrarhemsboende som för möten,
konferenser, fester och lägerverksamhet.

Inte nog med det. Befolkningsutvecklingen är
positiv. De senaste åren har antalet fast boende i
de sex byarna i Lungsjöbygden ökat med drygt
20 personer till närmare 80 personer varav flera
barnfamiljer. Det innebär att till exempel
skolbussen in till skolan i Ramsele numera
trafikerar Lungsjön igen.

Allt fler får upp ögonen för den positiva
utvecklingen. 2021 uppmärksammades Lungsjö-
bygden och korades till ”Årets by” i Sollefteå
kommun av föreningen Lokal utveckling
Sollefteåbygden.

*Erik Löfgren, vice ordförande,
Hela Sverige ska leva Västernorrland*

*”Flera nya företag har startats och de
befintliga företagen i byarna har fått
fler uppdrag.*

LYCKAT KULINARISKT PROJEKT I LAPPLAND.

Målet har varit att lyfta Lapplands unika matprodukter.

Projektet Lapland a Culinary Region, där Hela Sverige ska leva varit en aktiv partner, påbörjades i januari 2018 och avslutades i mars 2022. Det övergripande målet med Lapland a Culinary Region har varit att sätta landskapet Lappland med dess unika produkter på kartan vad gäller mat.

Insatser för att främja mer lokalproducerat och en ökad förädling av lokala råvaror har prioriterats.

Lapland a Culinary Region har haft som mål att lyfta Lapplands unika matprodukter.

Ett annat mål har varit att få fler restauranger i regionen att utvecklas vidare mot en plats i

White Guide med fokus på lokala råvaror och produkter.

Under projektets gång har utbildningssatsningar gjorts mot olika målgrupper. Ett stort antal matevents i form av ”joint ventures” mellan matproducenter, restauranger och matställen har också anordnats runt om i regionen och resulterat i spännande och uppskattade matupplevelser.

Vilhelmina kommun har varit projektägare med Malgomajskolan och Lärcentrum som huvudansvariga för projektet.

Lars Westerlund, ordförande, Hela Sverige ska leva Västerbotten

”Insatser för att främja mer lokalproducerat och en ökad förädling av lokala råvaror har prioriterats.

Deltagare i kursen Meet a local som genomfördes i projektets regi.

Foto: Lars Westerlund

FÖRENINGEN DÄR ALLA HJÄLPER TILL MED ALLT.

De flesta bybor är medlemmar i föreningen Kristineberg Fritid och arbetar tillsammans för utvecklingen i byn.

I Kristineberg ser byborna positivt på framtiden. Bolidens miljardsatsning på att utvinna Rävliidenmalmen i Kristinebergsgruvan har naturligtvis ett finger med i spelet här. Men den ekonomiska föreningen Kristineberg Fritid har långt innan det beslutet togs satsat friskt på utvecklingen i byn.

På 1950-talet bodde mer än 1 000 personer i Kristineberg för att år 2015 vara nere under 200 invånare, vilket är gränsen för att kallas en tätort. Befolkningsminskningen har medfört att en stor del av servicen rustades ner och i byn finns det också många tomma förfallna hus.

”...och att vi också kan jobba för inflyttning av barnfamiljer

När Lycksele kommun 2002 pratade om att lägga ner fritidscentret i Kristineberg där det fanns sporthall, simhall, bibliotek, gym och fritidsgård, bildade några eldsjälarna den ekonomiska föreningen Kristineberg Fritid.

– Sedan dess driver vi den anläggningen. Dessutom äger vi numera Thornégården. Där har vi sedan 2015 restaurang, butik och ett vandrarhem med elva rum, berättar Sandra Olsson, ordförande för Kristineberg Fritid.

När det gäller vandrarhemmet har det varit fullbelagt i flera år och då handlar det främst om

personer som arbetar i Kristinebergsgruvan och veckopendlar.

– Vi har en lång väntelista så det finns ett stort behov av lediga rum här, säger Elin Bystedth, sekreterare i Kristineberg Fritid.

I samarbete med föreningen renoverar nu Lycksele kommun fastigheten i Kristineberg, som går under namnet ”Gamla restaurangen”, där det ska tillskapas elva rum.

– Det behövs verkligen. Tidigare hyrde entreprenörer kommunens lägenheter och det fanns då inget ledigt för inflyttning eller för äldre som kanske känner att det börjar vara tungt att bo i eget hus. Nu när det finns lediga lägenheter har det lett både till inflyttning, att villor sålts till yngre personer och att vi också kan jobba för inflyttning av barnfamiljer, konstaterar Sandra.

När Hela Sverige ska leva Västerbottens styrelse kommer på besök har föreningen dagen innan skruvat ihop nya bord i restaurangen.

– Här i byn hjälper alla till med allt, berättar Elin Bystedth.

De flesta bybor är medlemmar i föreningen. De betalar en årlig medlemsavgift och i samverkansmodellen ingår att hjälpa till med ideellt arbete. Dessutom har föreningen sju anställda. Den vinst föreningen jobbar ihop återinvesteras i Kristineberg.

Elin Bystedth och Sandra Olsson, Kristineberg Framtid.

Foto: Lars Westerlund

Från början var det tänkt att butiken, som föreningen öppnade 2015, bara skulle erbjuda vissa basvaror, men det växte.

– Idag har vi närmare tusen artiklar i butiken och sedan 2020 är vi även post- och apoteksombud, säger Sandra.

Över 100 luncher serveras det varje vecka i restaurangen och på fredagskvällarna kan det vara helt fullt här.

– Då är det bland annat många barnfamiljer som kombinerar en middag hos oss med ett besök i badhuset, berättar Elin.

Föreningen driver också sedan 2018 en bensinstation i byn i samarbete med Skelleftebränslen.

– Tidigare fick vi åka 2,6 mil till Malå för att kunna tanka så det var en mycket viktig investering. Här säljer vi cirka 30 kubikmeter drivmedel varje månad, säger Sandra.

Andra strängar på föreningens lyra är att driva turistattraktionen Underjordskyrkan S:t Anna och hembygdsområdet i Kristineberg.

– Vi sköter även fjärrvärmeanläggningen, kommunens grönytor samt städ och snöskottning vid återvinningscentralen, dessutom driver vi ungdomsgården Lyktan och har en del städuppdrag, berättar Elin.

I byn finns det en förskola och skola upp till årskurs 3 medan de större barnen sedan 2009 får åka till Malå.

– Skolan är ständigt hotad och vi har kämpat och argumenterat för att den ska vara kvar och hittills har det lyckats, avslutar Sandra Olsson.

Lars Westerlund

UTMÄRKELSE TILL "GALEN IDÉ" I STÖCKE.

Stöckebygdens utveckling prisades för att ha skapat Mötesplats Stöcke som blev till en social innovation.

Länsavdelningen för Hela Sverige ska leva Västerbotten delade för första gången 2021 ut utmärkelsen "Årets lokala utvecklingsgrupp i Västerbottens län". Vinnare blev Stöckebygdens utveckling som skapat Mötesplats Stöcke, en "galen idé" som blev till en social innovation.

Det finns många lokala utvecklingsgrupper i Västerbotten som håller sina orter levande, som bygger gemenskap och sammanhållning och ser till att det finns service och arbetsmöjligheter. En av dessa är Stöckebygdens utveckling.

Allt började 2015 med två mammor som ville bygga en idrottshall till barnen i Stöcke. Men varför nöja sig med en idrottshall när bygden också saknade en mötesplats? Ambitionerna växte och 2017 bildades den ekonomiska föreningen Stöckebygdens utveckling. De har byggt ett allaktivitetshus på 2 500 kvadratmeter innehållandes en fullstor idrottshall med 200 läktarplatser, gym, café/restaurangverksamhet innehållandes ett digitalt E-handels utlämningsställe i samarbete med Coop Nord, kontorslokaler och lokaler för eventuella företagsetableringar.

Mötesplats Stöcke är ett resultat av bygdens gemensamma önskningsar och behov, och är skapad för och av sina besökare.

– Mer än 20 000 ideella timmar är nedlagt i Mötesplats Stöcke och vår förhoppning är att **Mötesplats Stöcke** ska vara navet i bygden, punkten där tillväxt, samhörighet och

Foto: Lars Westerlund

Några av eldsjälarna bakom Mötesplats Stöcke och Alf Söderlund, Hela Sverige ska leva Västerbotten. Från vänster Erik Bäckström, Linn Alexandersson, Lars-Olov Hansson, Katrin Jonsson, Alf Söderlund, Maria Bergstén, och Anders Lundström..

framtidstro spontant uppstår, skapas och utvecklas, berättar Maria Bergstén, ordförande i Stöckebygdens utveckling.

Alf Söderlund, styrelseledamot i Hela Sverige ska leva Västerbotten, konstaterar att Stöckebygdens utveckling är mycket värdiga vinnare av den här utmärkelsen.

– Deras satsning är en förebild för alla som vill förverkliga en idé som i mångas ögon är för stor för att kunna bli verklighet, säger Alf Söderlund.

Lars Westerlund

Mer information:
www.motesplatsstocke.se

NORRBOTTEN “TOP OF EUROPE”.

Tematisk konferensserie för att väcka intresse.

Hela Sverige ska leva Norrbotten kommer under 2022 genomföra en tematisk konferensserie för att väcka intresse hos kommuner, region och de lokala utvecklingsgrupperna om frågor som rör utvecklingen inom industri, service och fritid i länet.

Det handlar om fem tematiska konferenser och en slutkonferens där man sedan bestämmer sig för nästa steg. Temat för dessa är:

- BYGGA OCH BO
- HÅLLBAR ODLING
- SERVICE
- LOKAL UTVECKLING
- FÖR, MED OCH AV UNGDOMAR
- UPPSAMLINGSKONFERENS

Ämnena ska presenteras på olika platser i länet, med olika föreläsare och förhoppningsvis en massa åhörare. Arbetet är finansierat av Leader Spira Mare.

Lars Bergström, ordförande Hela Sverige ska leva Norrbotten

NYSKAPANDE DIGITALA LÖSNINGAR PÅ LANDSBYGDEN I NORRBOTTEN.

Projektet DigiBy tar vara på digitaliseringens möjligheter.

Projektet DigiBy blev produkten av förundersökningen Smarta hållbara byar där det blev tydligt att om man ska kunna erhålla service på landsbygden i ett län som Norrbotten måste man pröva nya sätt att göra det på och alla insåg digitaliseringens möjligheter för den glesbefolkade landsbygden som finns i länet.

Detta projekt syftar på att förbättra servicen för boende och de som ofta besöker länet med hjälp av digital teknik. Om servicen försvinner minskar befolkningen och företagen, det blir en spiral som inte går uppåt.

Projektet testar och utvärderar hur de olika piloterna fungerar på landsbygden och hur det påverkar människorna som använder dessa piloter.

DIGITAL TIDNING. Piloten Digital tidning genomfördes i samarbete med Norr Media. Bakgrund är förändrade utdelningsrutiner. Det är svårt att få ekonomi i att dela ut papperstidning när avstånden är långa och folkmängden liten. För Nilivaara gällde att från den 1 november 2019 skulle tidningen delas ut på eftermiddagen samtidigt med postutdelningen, samt inte alls på lördagar (lördagstidningar når abonnenten först på måndagar). Norr Media ville uppmuntra en övergång till digital tidning i landsbygd och samarbetade med DigiBy kring detta. Denna pilot är avslutad.

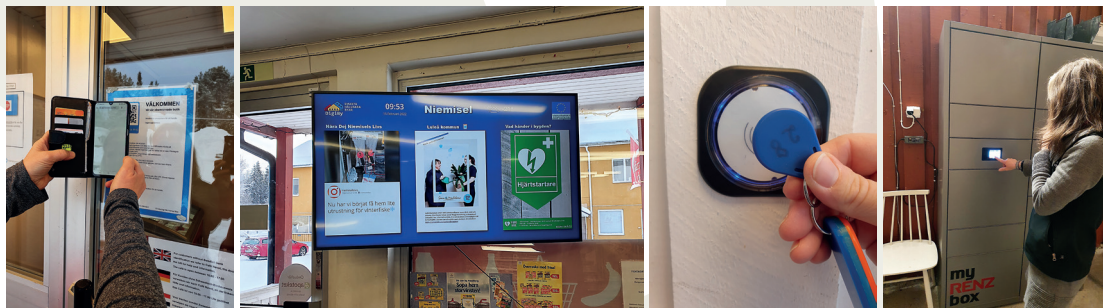
PAKETBOX. Piloten ska prova en digital paketbox för att förenkla och möjliggöra paketedistribution samt öka servicen i byn. Paketboxen innehåller ett antal ”boxar” med en personlig PIN-kod till kund.

DIGITALA LÅS. Det började med ett digitalt lås i Moskosel till en samhällsbox som är i utvecklingsfas, ingen pilot är i drift. Projektet har testat och utvärderat låset i Moskosel under 2021. Mycket har kommit fram vid utvärderingen som gjorts med intervjuer och enkäter. Genom dessa har projektet fått nya insikter över vilken betydelse digitala tjänster har på de som bor och vistas i de bygder som är med i projektet.

Det bor cirka 160 personer i Moskosel och totalt cirka 380 personer i bygden. När sista utvärderingen blev gjord hade butiken varit i drift i ett år, då hade det varit 1829 unika inloggade. I Moskosel har de testat svenskt BankID och digital nyckel (tagg). 152 taggar är utkvitterade av främst boende i bygden men även en del fritidshusägare från andra länder har valt en tagg så att de kan handla i butiken eftersom de inte har svenskt BankID. Det har visat sig vara ett bra komplement till svenskt BankID.

Det enda negativa som framkommit vid utvärderingarna som gjorts är att utländska besökare inte kan logga in för att handla i

butiken. På dagtid då det finns personal i mötesplatsen hjälper de till att släppa in kunderna.

MÖTESPLATSSKÄRM. En av de första piloterna som startades upp i projektet var Mötesplats-skärm. Man kan likna det med en digital anslagstavla och dessa finns placerade i servicepunkter, hos lanthandlare och på mötesplatser.

De kan se olika ut, vissa har bara en rullande informationssida medan andra har olika fält där varje fält har sin "ägare". På några skärmar som testas har den aktuella kommunen ett fält där de kan sprida information. Information kan vara allmän eller specifik för bygden om vad som händer i kommunen eller i den aktuella bygden.

Projektet arbetar med att få andra offentliga aktörer att lägga ut samhällsviktig information.

Denna pilot har utvecklats till en pilot som heter Smarta samhällen där man ska koppla ihop olika bygder i en gemensam plattform. Varje bygd får lägga in det de vill visa upp, vilket kan vara olika upplevelser, evenemang, föreningar och företag i bygden. Den ska kunna laddas ner som app och kommer även att finnas på olika touchskärmar i vissa serviceorter.

BOKBUSSEN. En pilot som har pågått under något år är bokbussen. Den drivs av regionbiblioteket och utgår från Piteå och Haparanda, Gällivare.

Även Luleå och Kiruna kommer att starta upp bokbussar under året. De åker ut till byar och på bussarna ges idag digital handledning, stöd för att digitalt reservera olika medier till exempel film, böcker och tidskrifter. Det finns möjlighet att ladda ner digitalt för att sedan kunna läsa/lyssna off-line. Totalt stannar bokbussarna på 504 platser över en femveckorsperiod. I många byar är det enbart hemtjänsten och bokbussen som kommer via den kommunala servicen.

Bussarna har idag via DigiBy fått skärmar, plattor, förstärkningsantennor.

Det man vill utveckla mer är till exempel kulturinslag på turerna, apoteksvaror till försäljning, temaveckor med exempelvis polis, samhällsplanerare och försäkringstjänstepersoner som följer med på bussarna och ger aktuell information.

Detta projekt är ett samverkansprojekt mellan Luleå tekniska universitet, Region Norrbotten och kommunerna i länet.

Sofie Lundberg Nilsson, ordförande Hela Sverigeska leva Norrbotten

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

BYGGA OCH BO I FEMKANTEN.

Grunden till projektidén ”Bygga och bo i femkanten” kommer från att det finns ett stort behov av och intresse för att bo och leva utanför tätorterna i Norrbotten.

När intervjuerna startades var intresset stort och det har inte minskat under tiden. För att vi ska kunna behålla vår levande landsbygd är det nödvändigt att möjligheten till olika typer av boende finns.

Idag är det möjligt att bygga men möjligheterna till finansiering är små. Det gäller att hitta nya, innovativa lösningar som gör det möjligt att finansiera byggandet. Därför vill projektet fördjupa arbetet med att ta fram finansieringslösningar som gör det möjligt att bygga i Norrbotten.

Det är viktigt för de som önskar bosätta sig utanför tätorten att det skapas ett fungerande koncept, till exempel för de som bor i en by och kan tänka sig att sälja sitt hus, men gärna vill bo kvar i byn eller unga familjer som vill bosätta sig på landsbygden.

Viktigt är också att kommuner kan erbjuda olika typer av boende i stan, i mindre tätort och på landsbygden eftersom efterfrågan är stor. Utifrån det arbete som gjorts med underlagen och intervjuerna har det framkommit att man behöver ta fram:

- NYA FINANSIERINGSLÖSNINGAR, UNDERLAG SOM UNDERLÄTTAR FÖR FINANSIÄRER OCH BANKER ATT GÅ IN MED MEDEL I BYGGANDET
- ARKITEKTSKISSER.
- BYGGLOVSHANDLINGAR
- BYGGKONSTRUKTIONSHANDLINGAR, VVS, EL
- TOMTER, MÖJLIGA FÖRSLAG PÅ VART MAN KAN BYGGA
- UNDERLAG FÖR AVTAL AV OLIKA ART SOM BEHÖVS FÖR ATT STARTA BYGGANDET
- UTREDNINGAR AV OLIKA ÄGANDEFORMER

*Leif Engström, styrelseledamot,
Hela Sverige ska leva Norrbotten*

”För att vi ska kunna behålla vår levande landsbygd är det nödvändigt att möjligheten till olika typer av boende finns.”

VI FLYTT' IN – NU GÅR FLYTTLASSEN TILL NORRLAND

Inom temat "Vi flytt' in" fokuserar Norrlandsförbundet på frågor som rör inflyttning.

Delar av Norrland har växtvärk när nya och expanderande industrier ropar efter arbetskraft. I andra delar är det uppfinningsrika bybor som

lockar till sig inflyttare med budskap om en lugnare, rikare och mer hållbar vardag, och den nya trenden: att rädda ödehus.

LARS GUIDAR TILL MÖJLIGHETER I BYARNA

Lars Blixt är skogsentreprenör i Borgvattnet, och självlärd inflyttarguide i Ragunda kommun. Han har utvecklat metoder som han gärna delar med sig av:

– Vi har en bank med fastigheter som inte officiellt är till salu. När någon hör av sig frågar jag vad de är intresserade av och försöker matcha: var kan den här familjen passa in, i vilken bygd? Några familjer har jag gjort rundturer med och visat olika byar. Det är väldigt uppskattat, säger Lars.

Potentiella inflyttare får han kontakt med via kampanjen tasteget.nu som drivs av länets åtta kommuner och Region Jämtland Härjedalen. Där märks tydliga mönster.

– De flesta vill byta miljö radikalt. Ytterst få är intresserade av en centralort. Deras fokus ligger på lugn, trygghet och en chans att göra en nystart i livet. De ser att det är gles mellan byarna och värdesätter det. De frågar: "kan vi komma till ett ställe där det är ännu tystare, ännu mindre ljus från bebyggelse?" Jag räknar inte bort någon fastighet, det finns ett så stort spektrum bland köpare, säger Lars.

Fastighetspriserna i Ragunda har stigit under senaste året.

– Nu när folk säljer för en skaplig slant, så blir det meningsfullt att snygga upp och städa, eller till och med att sälja i befintligt skick. En köpte ett ställe inklusive döstädning som arvingarna inte orkat med. Våra brev till fastighetsägare sådde frön, och högre marknadspriser har hjälpt till.

Lars funderar nu över fler möjligheter, kanske i form av paket med jobb och bostad.

– Man måste följa med hela vägen, tills de är integrerade i en by. En del fixar mycket själv, andra behöver hjälp med många kontakter. Det är ett stort steg att flytta från exempelvis Tyskland eller Nederländerna, och det är upplagt för missförstånd om de kör på google translate. Jag hjälper hellre 5–10 familjer ordentligt än slarvar över 50, säger Lars.

Ragundas flyttnetto blev +30 personer under 2021.

Foto: Jenny Blixt

CAROLINE ANVÄNDER KRAFTEN I SOCIALA MEDIER.

Caroline Fredin i Vemdalen använder Instagram, Facebook och blogg för att skapa intresse kring sin hembygd, och det ger resultat i form av besökare och inflyttning.

– **Jag ville lyfta sådant som händer i Vemdalen** och alla duktiga, drivna människor som bor här. Jag vill bidra till att byn utvecklas och växer på ett hållbart sätt, säger Caroline.

Vemdalen i Härjedalens kommun har drygt 500 invånare. Redan 2010 startade hon Facebooksidan "Vemdalen by". När hon senare även registrerade användarnamnet @vemdalen på Instagram hade hon kanske inte en helt klar bild vad det skulle leda till, men hon ville skydda namnet åt bygden. I dag har kontot över 10 000 följare. Det är fler än som bor i hela kommunen.

Inläggen handlar om allt från kläder, utrustning och självplock av tranbär till hur det är att gå i Vemdalens skola, vackra vyer, lussetåg med hästar och recept på goda kakor. Caroline har genom åren svarat på nyfikna frågor om stort och smått. En del ligger samlat som Q&A (frågor och svar). Dessutom har hon skapat grupper på Facebook för dem som söker jobb och boende i byn.

– De som kontaktar mig frågar om skolor, jobb och boende. Mitt bästa tips till alla som ska flytta hit är att gå med i en av alla de föreningar vi har här, då lär man känna folk och blir en del av ett naturligt socialt sammanhang.

Foto: Privat

Caroline Fredin driver @vemdalen som har 10 000 följare på Instagram och genom hennes ideella arbete som ambassadör har flera tagit steget att besöka och flytta till bygden.

Carolines starka ideella engagemang för bygden har gett henne en ny yrkesidentitet. På LinkedIn kallar hon sig outdoor-inspiratör och platsutvecklare. Hon arbetar deltid som kommunikatör och företagsutvecklare.

– Jag får ofta kommentarer om att folk tycker att jag har ett sådant härligt liv och att det är drömmen att få bo som jag gör. Jag brukar då ställa den jobbiga frågan: Vad kan du göra i dag för att komma dit du vill?

*Karin Johansson, ordförande,
Norrlandsförbundet*

”Mitt bästa tips till alla som ska flytta hit är att gå med i en av alla de föreningar vi har här

DUVED ÄR MODELL FÖR FRAMTIDENS SAMHÄLLE

Duved ligger 8 kilometer väster om Åre. Här pågår en process där bybornas idéer och behov ska styra utvecklingen mot en mer hållbar livsmiljö.

Helen Olausson, vd vid det kommunala bostadsbolaget Årehus, och Jan Åman, kreativ ledare i Duved.

Foto: Darren Hamlin

– **Duved är en plattform för innovation.** Här kan vi få ihop alla och göra allt som är svårt att göra i en storstad, säger Jan Åman som är kreativ ledare i Duved.

Initiativtagare var Helen Olausson, vd vid det kommunala bostadsbolaget Årehus som satsat på en skola och 39 bostäder mitt i byn. Arbete pågår nu inom teman som mat, bostäder, cirkulär ekonomi, livsmiljö, digitalisering och styrning genom lokal samverkan. I restaurang Trägårn serveras mat av lokala råvaror under lampskärmar som tillverkats av svampmycel, en design av Adam Davis inom temat zero waste, inget avfall.

Fem internationellt verksamma arkitekter samarbetar med trähusindustri kring fem hus

som ska byggas centralt i byn. Ett har en vinterträdgård på taket, ett annat är designat för kollektivboende. Japanen Shigeru Ban har ritat Drivhuset som ska bli en ny samlingsplats.

– Ritningarna är klara, nu jobbar vi med affärsmodeller och finansiering. Det består av tre delar: växthus med produktion och forskning, ett kulturhus samt forsknings- och arbetsplatser. Vi har även nått ganska långt i matsystemet och med ”campus utan universitet”, upplyser Jan.

Navet i satsningen är utvecklingsbolaget Duved Framtid som grundats av Årehus, byföreningen och privata företag. Visionen är att visa prototyper och lösningar under Duvedmässan 2025.

*Karin Johansson, ordförande,
Norrlandsförbundet*

PROJEKT KAXÅS RÄDDADE BYSKOLAN.

Projekt Kaxås i Krokoms kommun lanserades 2019 för att rädda byns nedläggningshotade skola genom att skapa inflyttning genom att bygga nya hus.

Fram till våren 2024 kommer byn att välkomna cirka 160 nya invånare, varav 63 barn i skolålder.

Bakom Projekt Kaxås finns IT-entreprenören Dan Olofsson som via sin företagskoncern täckt kostnaderna för exploateringsarbetet, och en grupp bybor som tagit emot familjer på studiebesök, hjälpt till med kontakter, förmedlat cirka 15 befintliga fastigheter och sålt 32 nya villor som byggs i slutningen ovanför byn.

För snickaren Martin Jarske tar det numera tre minuter att gå till jobbet. Han och hans familj besökte Kaxås tre gånger innan de tog beslutet att flytta hit från Vargön, nära Vänersborg.

I november 2021 flyttade de in i det nya bostadsområdet Ladriket i Kaxås.

– Vi gick här i backen och tyckte ”åh, vilken fin utsikt, vilken fin natur!”. Kaxås känns litet och gemytligt. Serviceutbudet är också viktigt för oss, att Ica Ladan, inredningsbutiken Englamaria och Birgerssons bensin i Kaxås finns, säger Linda Norén.

Foto: Karin Johansson

Familjen Norén Jarske - Alvin, Ebba, Linda, Kevin och Martin.

Majoriteten av de nyinflyttade kommer från södra Sverige, och många har med sig egna företag och jobb. Inflyttningen beräknas ge kommunen cirka 7 miljoner i ökade skatteintäkter per år.

*Karin Johansson, ordförande,
Norrlandsförbundet*

VISIONER I NORR SAMLAR IDÉER FÖR SEX KOMMUNER.

55 team ansökte och 11 valdes ut för att skissa på framtidens hållbara livsmiljöer i sex kommuner i norra Sverige: Kiruna, Gällivare, Boden, Luleå, Skellefteå och Umeå.

– Visioner i norr ska fungera som en katalysator för framtida utveckling och ge inspel till kommunernas arbete och även kunna inspirera

andra, säger Helena Bjarnegård, riksarkitekt vid Boverket och ordförande i Rådet för hållbara städer.

Bakom utlysningen står, förutom de sex kommunerna, Boverket, Arkdes, Energimyndigheten, Vinnova och Formas. De två sistnämnda står för finansieringen av teamens arbete.

OM OSS.

HELA SVERIGE SKA LEVA är en riksorganisation med tusentals lokala utvecklingsgrupper som medlemmar. De är samhällsföreningar och byalag, men också hembygdsföreningar och idrottsföreningar.

Det som förenar grupperna är att de arbetar med lokal utveckling av sin bygd, även om verksamheterna kan skilja sig åt. De jobbar med allt från att arrangera midsommarfirande, ta över skolan eller affären till att marknadsföra bygden som en attraktiv plats att bo och arbeta på. Våra 24 länsavdelningar finns till hands för stöd och rådgivning till grupperna i sina respektive områden. De samordnar och driver gemensamma frågor och håller kontakt med myndigheter och organisationer på regionnivå.

På riksnivå finns ett kansli som håller i kontakter, samordning och kommunikation under ledning av riksorganisationens styrelse. Den består av 13 ledamöter från hela Sverige. Vi vill ha ett jämställt ledarskap och har därför två ordförande, en kvinna och en man.

En viktig del av kansliets och styrelsens arbete är att vara en samlade röst för landsbygdsrörelsen. Tusentals lokala utvecklingsgrupper kan inte träffa landsbygdsministern, men Hela Sverige ska levas styrelse kan göra det, och föra landsbygdsrörelsens talan.

www.helasverige.se

NÄTVERKET HALVA SVERIGE

De fem nordligaste länsavdelningarna inom Hela Sverige ska leva har bildat ett nätverk som fått namnet Halva Sverige. I detta nätverk utbyts erfarenheter och genomförs gemensamma aktiviteter av olika slag. En av dessa är seminariet ”Landsbygdsutveckling IRL Norr” på Landsbygdsriksdagen i Jönköping 2022.

NORRLANDSFÖRBUNDET

Norrlandsförbundet är en ideell förening, grundad 1952, med syfte att sprida kunskap om norrländska förhållanden och främja Norrlands ekonomiska, kulturella och sociala utveckling.

Förbundet delar varje år ut hedersutmärkelser: Norrlandsbjörnen för insatser inom näringsliv och samhälle, och Olof Högberg-plaketten för insatser inom kultur.

2022 fyller Norrlandsförbundet 70 år, och instiftar ett nytt stipendium till grundaren Ingeborg Hedbergs minne. Med stipendiet vill förbundet uppmärksamma en kvinna som engagerar sig ideellt för kvinnor, kultur, barn och unga eller gröna näringar.

Förbundet ordnar seminarier med forskare, företagare och olika representanter, exempelvis om lokal service, smartare logistik och hur folk kan få bra uppkoppling på platser där ingen är beredd att betala för fiber.

I Norrlandsförbundet ingår fem län: Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtlands och Gävleborgs län.

Läs mer och bli medlem: www.norrlandsforbundet.se

KONTAKTER I NORR.

HELA SVERIGE SKA LEVA X-ING GÄVLEBORG

helasverige.se/gavleborg

Jenny Breslin, ordförande

070-600 67 96

breslin.loos@hotmail.com

Olle Persson, ordförande

070-294 61 20

olle.persson@lindefallet.com

HELA SVERIGE SKA LEVA VÄSTERNORRLAND

helasverige.se/vasternorrland

Hans-Erik Näslund, ordförande

070-560 21 17

hackenes@hotmail.com

HELA SVERIGE SKA LEVA JÄMTLAND

helasverige.se/jamtland

Charlott Schill Salomonsson, ordförande

0730-45 44 21

charlotte.schill@gmail.com

HELA SVERIGE SKA LEVA VÄSTERBOTTEN

helasverige.se/vasterbotten/

Lars Westerlund, ordförande

070-693 84 22

lars.westerlund@westerlunds.com

HELA SVERIGE SKA LEVA NORRBOTTEN

helasverige.se/norrboten

Lars Bergström, ordförande

073-038 23 11

lars.bergstrom@helasverige.se

Sofie Lundberg Nilsson, ordförande

076-11 69 242

sofie.l.nilsson@outlook.com

NORRLANDSFÖRBUNDET

norrlandsforbundet.se

Karin Johansson, ordförande

070-268 84 80

karin@akrajol.se

Norrlands
förbundet